

Veelzijdig

de beste

De producten van het Zweedse Primare hebben al sinds jaar en dag een speciaal plekje in mijn muzikale hart. Vooral doordat ze net zoals sommige andere merken, op prachtige en indrukwekkende wijze zijn geïnspireerd door de sfeer en eigenschappen van hun land van herkomst. Zweden is een omgeving waarin rust, ruimte, evenwicht en prachtig ongerept natuurschoon zeer bepalend zijn en veel van deze eigenschappen herken je dan ook direct wanneer je met Primare producten aan de slag gaat. Ook bij deze gloednieuwe I35 en CD35 Prisma loten oogt alles weer meteen bijzonder vertrouwd. Dus een perfecte balans tussen betrouwbaarheid, constructiekwaliteit, ergonomie en gehoormatige kwaliteiten. Maar hoe zit het nu met de integratie van de meest actuele bronfunctionaliteiten? Vooral op dat gebied blijkt er een echte inhaalslag te hebben plaatsgevonden. Hierdoor hoeven deze Prisma modellen naast hun befaamde zeer goede geluidskwaliteit, ook op dat vlak geen enkel vergelijk meer te schuwen.

Voordat ik van start wil gaan met de bespreking van beide componenten, is het denk ik goed om eerst nog een keer wat dieper op het merk en zijn achtergronden in te gaan. Ik weet namelijk niet wat u zich voorstelt bij zo'n prestigieus merk als Primare. Dus mogelijk komt het dan als een schok wanneer ik u vertel dat er in het bedrijfspand in Malmö helemaal niets zelf wordt geproduceerd! De enige aanwezigen zijn het management, de afdelingen verkoop, marketing en administratie, de magazijnmedewerkers en een klein team dat continu bezig is met het ontwikkelen en fijn slijpen van nieuwe producten en het uitvoeren van bepaalde gespecialiseerde reparaties.

De feitelijke productie met ingebouwde door Primare ontwikkelde kwaliteitscontrole, is heel bewust ondergebracht bij enkele zeer deskundige gespecialiseerde Zweedse bedrijven. De goedkopere modellen worden vervolgens door zeer zorgvuldig geselecteerde Aziatische ondernemingen vervaardigd. Om toch door de jaren een belangrijke mate aan continuïteit te waarborgen, zijn er een aantal constante factoren nodig. Eén daarvan is topingenieur Bent Nielsen. Een man die al vanaf de begindagen nauw bij de onderneming en alle ontwerpen betrokken is geweest en ook het technologische visitekaartje voor de I35 en CD35 Prisma heeft gecreëerd.

▶▶NEXT

tested

MUSIC
emotion

37

Lagom

Een tweede factor van betekenis is de naleven van het Zweedse woord 'Lagom'. Ruwweg betekent dit 'precies de juiste hoeveelheid'. Of 'niet te veel maar zeker ook niet te weinig' en 'alles perfect in balans'. Omgezet naar Primare producten zou alles dan ook precies in de goede verhoudingen aanwezig moeten zijn. Derde en laatste factor betreft één van de meest grondige en secure controlemodellen van de hele audio-branchen! Feit is dat ieder product wat 'vers' geproduceerd in Malmö binnenkomt, van A tot Z volledig wordt gecontroleerd. Dus niet hier en daar een steekproef, maar een zelf ontwikkeld voor ieder model afzonderlijk, volledig geautomatiseerd procedé. Doordat hierdoor eventuele afwijkingen adequaat zijn op te sporen, kunnen deze uitkomsten ook meteen naar de desbetreffende productiefaciliteit worden teruggekoppeld. Gevolg is een wederom verder geoptimaliseerd productieproces met uiteindelijk een extreem lage uitval en zeer hoge betrouwbaarheid.

UFPD 2

Is dit soms de naam van de zoveelste nieuwe digitale standaard of geluidsverbeteraar? Nee, niets van dat alles! Maar doordat Primare net zoals bijvoorbeeld het exclusieve top high-end merk Jeff Rowland Research bij één van de eersten hoorden die van klasse D versterkertechniek gebruik maakten en deze nieuwe UFPD 2 generatie veel bijdraagt aan het hoge prestatieniveau van de I35 Prisma, wil ik het graag op korte wijze verder verklaren. De term 'klasse D' wordt soms verkeerd begrepen en uitgelegd als 'digitale' versterker. Hoewel sommige klasse D versterkers inderdaad kunnen worden bestuurd door digitale schakelingen of bepaalde

digitale signaalverwerkingsapparatuur omvatten, werken de UFPD-modules van Primare volledig in het analoge domein. In principe neemt de UFPD-versterkermodule een sinusgolf met analoge invoer en converteert deze naar een hoogfrequente pulsbreedte gemoduleerde blok golf voor versterking. Deze blok golf wordt vervolgens gefilterd, resulterend in een versterkte analoge sinusgolf aan de uitgang. De belangrijkste reden dat klasse D werd uitgevonden ging om de veel hogere efficiëntie. Dit opmerkelijk hoge rendement van vaak ver boven de 80%, verminderde niet alleen de grootte van de versterker, maar ook de hitte en de behoefte aan grote koellichamen. Dit maakte dus de weg vrij voor het gebruik van veel kleinere en meer compacte koellichamen, waarbij deze in geval van Primare direct in het hart van de versterkermodule kunnen worden geplaatst. Door de kortere en eenvoudiger signaalweg is het tenslotte zelfs mogelijk het uitgangsversterkingsdeel rechtstreeks op de luidsprekerconnectoren aan te sluiten!

Nog hoger rendement

Ten opzichte van de eerste UFPD generatie heeft de tweede een 5% hoger rendement waardoor nu zelfs droomwaarden van ruim boven de 90% worden gehaald! Dus bijzonder weinig warmte en energieverpilling zijn hier het ecologische parool. Voor UFPD 2 is tevens een nieuwe foutversterkerschakeling ontwikkeld die de versterkings- versus frequentiecurve niet beïnvloedt en waardoor de bandbreedte niet meer hoeft te worden beperkt. Dit heeft als zeer positief gevolg meteen een zeer lage faseverschuiving in de audioband met een grotere bandbreedte tot gevolg. Het gehoormatige resultaat is een meer lineaire versterking, met minder ruis. Hierdoor ontstaat

de zo gewenste 'zwarte' achtergrond, waardoor muziek een meer holografisch, driedimensionaal en levensechter karakter krijgt. Een andere behaalde mijlpaal betreft de voeding. Bij Primare gelooft men dat de voeding, inclusief strategisch geplaatste afzonderlijke benodigheden binnen het grotere circuit, de basis vormt voor elk werkelijk goed ontwerp. In combinatie met UFPD 2 gebruikt het merk zogenaamde 'Active Power Factor Control technologie' in de voeding. Een techniek die de stroom vanaf de netspanning regelt. Hierdoor ontstaat er een zuivere sinusgolf met dezelfde frequentie en fase als de netspanning. Dit betekent dat zelfs wanneer 1000 Watt wordt opgenomen van het lichtnet, de andere apparatuur in de kamer hier niet meer door wordt beïnvloed! Oftewel vrijwel onzichtbaar voor de netspanning en een veel beter en vooral stabielere klinkende audioset tot gevolg!

I35 Prisma geïntegreerde versterker

Ondanks de in mijn ogen heerlijk rustige typische Scandinavische uitstraling en de grote visuele overeenkomst met zijn voorganger de I32, is het vanaf het allereerste moment al meteen duidelijk dat het bij de nieuwe I35 om een compleet ander en vooral zeer veel uitgebreider apparaat gaat. Vooral in de meest uitgebreide Prisma versie die hier op de testbank staat, is echt aan werkelijk alles gedacht. Om maar met de basis te beginnen is de I35 Prisma (43 cm breed, 10,6 cm hoog en 42 cm diep) in staat om gebruikmakend van zijn eigen UPFD 2 klasse D techniek, 2 x 150 Watt aan 8 Ohm en 2 x 300 Watt aan 4 Ohm af te geven. Door het ontbreken van conventionele trafo's is het gewicht op aangename wijze teruggebracht tot 'slechts' een modale 11 kilo. Dit wil echter zeker niet zeggen dat het apparaat dan niet zeer solide, verfijnd qua metaalbewerking en voorzien van een scherp en informatief wit OLED-display is uitgevoerd! Wie het opvallend opgeruimde front voor de eerste keer ziet, verwacht bijna niet dat er zoveel (nuttige!) functionaliteit achter deze fraaie façade verborgen gaat. Enkel een uiterst links en rechts geplaatste

bronkeuze selector en volume draaiergelaar met 99 stappen vallen echt in het oog, terwijl de vier overige kleine aluminium drukknoppen met precies drukpunt, respectievelijk aan/stand-by en de verschillende menuopties aansturen. Maar veel gangbaarder is natuurlijk tegenwoordig de bediening met de (gelukkig nog steeds meegeleverde!) systeemafstandsbediening, smartphone en tablet.

Eigenontwikkelde thuisoplossing

Dit alles valt bij Primare onder de nieuwe naam Prisma en omvat een gloednieuwe eigenontwikkelde thuisoplossing voor bediening en connectiviteit. Dit nieuwe systeem biedt daarbij niet alleen uitgebreide multi-room en multi-zone connectiviteit, maar ook de bedieningsfaciliteiten voor het afspelen van opgeslagen en gestreamde media, bedraad of draadloos. Dit alles allemaal beheerd vanaf elk mobiel apparaat via de speciale Prisma beheer app. Naast Bluetooth, AirPlay en Spotify Connect, beschikt Prisma verder over een 'Chromecast build-in', een unieke streamingportal die een moeiteloze directe verbinding met honderden streaming-applicaties mogelijk maakt en zo in hoge mate bijdraagt aan de best mogelijke gebruikerservaring en een Tidal hifi geluidskwaliteit. Geheel in lijn met het ingebouwde DAC gedeelte, bevat de I35 Prisma tenslotte ook nog over een volledig uitgeruste DAC module (AKM AK4497) die maximaal PCM 768 kHz/24bit en DSD 256 conversie mogelijk maakt.

Zeer uitgebreide functionaliteit

Wanneer ik na het bewonderen van het werkelijk extreem strak opgebouwde binnenwerk met de nodige audiofiele condensatoren aan boord aan het eind van deze eerste kennismaking bij de achterzijde aankom, wordt nogmaals duidelijk over hoe veel mogelijkheden deze geïntegreerde versterker beschikt. Van de streaming audio module met zijn twee antennes, dubbele ethernet, USB-A aansluiting en draadloze WiFi en Bluetooth verbindingen, naar de DAC module met zijn vier Toslink en

twee coaxiale in- en één coaxiale uitgang(en). En denkt u dan niet dat de analoge in- en uitgangen er bekaaid vanaf komen, want ook daar is nog immer ruimschoots met drie paar RCA, twee paar XLR-ingangen en één paar line en nog een paar voorversterker uitgangen in voorzien. Afsluitend is tenslotte best uniek dat deze Primare I35 in totaal drie uitvoeringen kan worden geleverd. De hier besproken 'full blown' Prisma, een I35 met wel de DAC-functionaliteiten maar niet de streaming opties. En tenslotte nog de oude en vertrouwde volledig analoge variant. Voor ieder wat wils dus en waarbij alle drie de uitvoeringen tenslotte nog zijn voorzien van twee paar degelijk uitgevoerde luidsprekerconnectoren die alles soorten connecties kunnen verwerken.

CD35 Prisma

Iedere lezer zal na het doornemen van bovenstaande informatie over de I35 Prisma geïntegreerde versterker, vast wel een bepaalde mening hebben. Maar ik denk dat maar weinigen

nog verwachten dat deze technologiebom wordt vergezeld van... een heuse cd-speler! Nou ja, dat maak ik er eigenlijk nu 'stiekem' zelf van. Want feitelijk beschikt met name deze Prisma uitvoering ook weer over die grote mediabron functionaliteit. Waarna u natuurlijk met verve aanvult, 'met nog een toegevoegde' (goedkope) cd-drive als extra aanvulling'. En daar gaat het fout met uw gedachte. Want zoals het eigenlijk nog steeds hoort en we vandaag de dag helaas steeds minder tegenkomen, is de CD35 nog steeds een rasechte 'ouderwetse' cd-speler met een toegewijd echt Teac CD 5020A-AT loopwerk! Ik ben hier ontzettend blij mee, want zoals ook uit de luistertest zal blijken gaat er nog steeds maar bar weinig over topklasse cd weergave heen! Net als bij de I35 wordt trouwens ook bij deze CD35 weer de mogelijkheid geboden om hem enkel als een zuivere cd-speler aan te schaffen.

Dubbel plezier

Als recensent werd ik natuurlijk in de watten gelegd en kreeg ik van zowel de I35 als CD35 de zeer complete Prisma uitvoering aangeleverd. Alleen maar overkill of toch niet? Wat mij betreft zeker niet, want in tegenstelling tot wat ik verwachtte zijn beiden met een compleet andere DAC chip uitgerust! In geval van de CD35 is dat de befaamde ESS Sabre ES9028PRO en die heeft een substantieel andere signatuur, wat het luisterplezier in dit geval alleen nog maar verder vergroot. Want hoewel beiden behoorlijk anders, zijn ze ook erg goed! Dan het uiterlijk. Hoewel de maten met 43 cm breed en 10,6 cm hoogte identiek aan de versterker zijn, is de diepte met 38,5 zo'n 2,5 cm minder. In dit geval wordt dit veroorzaakt door de luidsprekeraansluitingen, want de eigenlijke behuizing is verder identiek. Het gewicht met een mooi solide 10,8 kilo, is een vreemde gewaarwording voor ondergetekende die nog bijna dagelijks uitsluitend met 'klassieke' audiocomponenten stoeit. Doorgaans is daar een versterker zeer veel zwaarder dan een bron, terwijl het in geval van deze Primares slechts 200 gram verschil maakt! Wanneer ik zo de voorzijde bekijk, wordt al meteen duidelijk dat twee van de drie aanwezige drukknoppen met uiteraard weer datzelfde precieze drukpunt,

samen met de multifunctionele afstandsbediening in dit geval enkel voor cd weergave zijn bedoeld. Om de streaming functionaliteiten te bedienen dient u van de Primare Prisma app gebruik te maken. Aan de achterzijde kom ik in geval van de Prisma uitvoering weer de dezelfde streaming audio module tegen als op de I35 Prisma. Verder is het dan weer een gewone topklasse cd-speler met DAC functionaliteit. In dit geval wil dat zeggen dat er naast een coaxiale en toslink digitale uitgang, ook twee paar (RCA en XLR) analoge uitgangen en een euro netstekkerentree aanwezig zijn. Onder de kap verdient de zuivere en zeer geordende opbouw met ook hier weer prachtige zwarte printplaten(!), alle lof. Maar hee, wat zie ik daar? Geen klasse D maar een meer conventionele R-Core transformator? Een duidelijk bewijs dat Primare alleen maar componenten op de plaatsen toepast waar ze werkelijk zin hebben. Ook is het een logische verklaring waarom de cd-speler/mediabron, op een haar na net zo zwaar is als de met veel meer onderdelen getooide I35 Prisma geïntegreerde versterker.

Luisteren

Hoewel het alweer 2014 is geweest dat ik voor het laatst naar Primare componenten heb kunnen luisteren, komen alle hoofdzakelijk mooie herinneringen alweer binnen enkele muziekmaten in volle glorie terug. Nu ben ik gelukkig altijd heel goed om auditieve ervaringen en herinneringen zelfs na een tijdsbestek van verschillende jaren nog vrij trefzeker op te roepen. Maar toch is het best opmerkelijk en in mijn ogen zeer sterk van deze onderneming, dat ik zo snel deze weergavesignatuur herken als een typisch Primare product. Zeker bij deze nieuwe I35 en CD35 in Prisma uitvoering dekt het door mij pas ontdekte Zweedse woord 'Lagom' de lading volgens mij het beste. Want feitelijk is het een weergave waarbij alles heel mooi in balans is en werkelijk geen eigenschap negatief uit de bocht vliegt of buitensporig opvalt. Er is dus geen nadrukkelijk laag, midden of hoog. Dynamische contrasten zijn mooi gestructureerd, aannemelijk in hun zeggingskracht en voldoende geloofwaardig. Terwijl Primare typisch de ambi-

ance weergave met fraaie gelaagde natuurlijke contrasten en wederom een groot gevoel van gemak, ontspanning op de luisteraar overkomt. Toch vallen er gehoormatig ook een aantal nieuwe zaken op. De meest in het oor springende is een 'gereinigd' klankspectrum. Nee, het klinkt niet steriel, kaal of als een Adobe Photoshopbestand met een te hoog ingestelde ruis- onderdrukking. Integendeel zelfs. Als ik probeer te analyseren wat ik waarneem, is dat het ook letterlijk zoals ik hierboven al omschreef. Er zijn zeer waarschijnlijk daadwerkelijk minder stoorsignalen en een lagere ruisvloer, waarbij de nieuw ontwikkelde UPFD 2 klasse D techniek duidelijk gehoormatig zijn vruchten afwerpt. Als andere vergelijking kunt u dit type weergave ook wel vergelijken met HD versus 4K beeldweergave. Of om in streaming audio kretologie te blijven, een goed 16 bit bestand tegenover een authentiek 24 of zelfs 32 bit bestand. Is dit dan het beste geluid voor ieder type luisteraar? Nee en daarvoor is het gek genoeg te uitgesproken in zijn evenwicht. Ten opzichte van moderne geschakelde voedingen klinken **■■NEXT**

veel conventionele voedingsschakelingen dan misschien niet zo 'gereinigd', sonoor en perfect(?). Maar hee, feitelijk gebeurt er dan een beetje hetzelfde wat we ook bij een spoelenrecorder, platenspeler en buizenversterker ervaren. Door het andere type stoorvloer en dynamisch gedrag, krijgen we ook een ander gevoel en connectie met de muziek. Is dat altijd beter? Dat durf ik niet te beweren, maar het spreekt een luisteraar wel op een andere manier aan en muziek zal ook anders worden beleefd.

Bronverschillen

Terug nu weer naar de dagelijkse realiteit van leven met deze Primare producten, die naar ik denk een zeer grote groep luisteraars bijzonder sterk zal aanspreken. Deze componenten zijn namelijk een baken van ontspanning in onze tijd van haast, stress en 'technologische dwang'. Met dat laatste bedoel ik dat je als consument steeds vaker het gevoel hebt dat je met je audioset alweer snel 'achter' loopt. Ben je net gewend aan een bepaald nieuw medium of standaard en hup, wordt je alweer bijna gedwongen om achter het volgende aan te rennen. Ook Primare kan u dit aspect niet helemaal uit handen nemen. Maar wel werkt en functioneert alles probleemloos en vlot, waarbij ook de laatste trends en standards mooi actueel zijn opgevolgd. Hoewel er zeker aantoonbare gehoortmatige verschillen zijn, is het toch lang geleden dat ik met plezier naar Bluetooth en Spotify heb geluisterd. Ook deze Primare componenten maken de weergave van deze vaak door bepaalde (subtiel) hoorbare artefacten geplaagde bronnen nu niet ineens perfect. Maar zaken als glazigheid, matheid, compressie en andere zaken, waren nu duidelijk meer op de achtergrond, waardoor de muziek zelf meer op de voorgrond kon treden. Bij Tidal en zeker bij muziek afspelen via een NAS werd het niveau uiteraard een heel stuk beter en speelde het echt op hoog niveau. Maar de best presterende bron bleek weer uiteindelijk en dat is voor mij totaal niet verrassend, het aloude cd-medium! Voor mij krijgt het Primare team daarvoor een dikke pluim. Want om dit ook daadwerkelijk zo goed uit de verf te laten komen is beslist geen sinecure. Last but not least is het leuk om het verschil tussen beide DAC's uit te pluizen. De ESS Sabre DAC geeft daarbij het scherper gestoken plaatje (niet scherp qua geluid natuurlijk) met het grootste

ruimtelijke beeld en de meeste fijne details. Terwijl de in de I35 Prisma verwerkte AKM DAC een meer beschouwende en ontspannen weergave biedt. Bij de Sabre zijn het meer de details en informatie die telt, terwijl de AKM zich meer om het grote geheel bekommerd. Het zijn geen enorme verschillen en de smaakvoorkeur en luidsprekerkeuze bepaalde hier ook veel. Maar zo goed waarneembaar maakt het allemaal wel zo leuk!

Conclusie

Energijds zet Primare als één van de meest stabiele en toonaangevende sub high-end merken van het laatste decennium, nog steeds dezelfde evaluerende toon van de beginjaren voort. Ook deze nieuwe I35 en CD35 Prisma volgen nog steeds deze meer evolutionaire koers. Echter wel een ware revolutie en zeker voor dit merk, is nu ineens de maximale naadloze integratie van nagenoeg alle actuele digitale bronstandaards die momenteel verkrijgbaar zijn. Voeg daarbij voor ieder van deze bronnen de maximale geluidskwaliteit en een probleemloze en vlotte werking van de app en het Primare team heeft wat mij betreft weer opnieuw het licht gezien! Dit is wat de moderne consument graag wil zien en dan ook nog eens verpakt in wederom die prachtige, tijdloze en in twee kleuren (zwart of titanium) verkrijgbare Primare behuizing. Qua prijsstelling zijn het tenslotte niet de koopjes van de maand, maar gezien het behaalde eindresultaat, de bouwkwaliteit, de bovengemiddeld hoge restwaarde en alle functionaliteit, acht ik het wel volledig verantwoord en voldoende scherp in de markt gepositioneerd. Hete aanraders voor de consument van nu dus!

Tekst: Werner Ero

Fotografie: Primare

PRIJZEN

PRIMARE I35 PRISMA GEÏNTEGREERDE VERSTERKER	€ 4.500,-
PRIMARE I35 MET DAC	€ 4.100,-
PRIMARE I35	€ 3.500,-
PRIMARE CD35 PRISMA	€ 3.200,-
PRIMARE CD35	€ 2.800,-

PAI AUDIO VIDEO, TEL: +31(0)6-25156098
E-MAIL: RUUD_GRIJPM@PAI-AUDIOVIDEO.NL
WWW.PAI-AUDIOVIDEO.NL